

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ครอบครัวเป็นสถาบันทางสังคมสถาบันแรก ที่มีความสำคัญต่อชีวิตมนุษย์ และเป็นหน่วยสังคมหน่วยแรก ที่เด็กต้องอาศัยอยู่ในช่วงที่ยังไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่ กับเด็กจึงนับว่ามีความสำคัญต่อเด็กอย่างยิ่ง (เฉลิมพล ต้นสกุล, 2528) และในครอบครัวของเด็กที่มีความบกพร่อง ก็ย่อมเป็นสถานที่แห่งแรกที่เด็กต้องเริ่มเรียนรู้ความเป็นอยู่ร่วมกันกับผู้อื่น หากเด็กที่มีความบกพร่องเหล่านี้มีความสัมพันธ์กับบิดามารดา ได้รับการยอมรับจากบิดามารดา พี่ ๆ น้อง ๆ ในครอบครัว เด็กจะค่อย ๆ มีทัศนคติที่ดีและมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้อื่น ในทางตรงกันข้ามหากบิดามารดาหรือคนอื่น ๆ ในครอบครัวมีท่าทีรังเกียจ หรือไม่ยอมรับเด็กและแสดงความรังเกียจให้เด็กเห็น เด็กจะเริ่มรู้ว่าสังคมรังเกียจตนและจะเริ่มมีความกระวนกระวายใจ จนกลายเป็นปมด้อยที่เด็กจะไม่มีความสุขในการติดต่อกับผู้อื่น (สุชา จันทน์เอม, 2525) ซึ่งการไม่ได้รับการยอมรับจากครอบครัวนี้จะส่งผลให้เด็กแสดงพฤติกรรมทางสังคมออกมาในลักษณะที่ไม่เหมาะสมและมีความนึกคิดเกี่ยวกับตนในทางลบ การขาดความรักความอบอุ่นทำให้เด็กมีพฤติกรรมที่ผิดปกติ มีความก้าวร้าวสูง และถ้าบิดามารดาแสดงทั้งความเกลียดชังเป็นปฏิบัติและเพิกเฉย ปล่อยให้เด็กทำอะไรได้ตามอำเภอใจ เด็กจะยังมีพฤติกรรมก้าวร้าวและไม่สามารถควบคุมตนเองได้ (สุภาพรรณ รัตตจรัง, 2526)

จากผลการศึกษาของ มาร์กาลีท, มอลกา และคณะ ก็พบว่า การไม่ยอมรับในความด้อยความสามารถทางการเรียนของเด็ก จะทำให้ผู้ปกครองมีความคาดหวังในตัวเด็กและพยายามให้เด็กมีความทะเยอทะยานและแข่งขัน เพื่อให้มีชัยชนะในชีวิตการศึกษา จึงก่อให้เกิดความวิตกกังวลและความกระวนกระวายใจต่อความสำเร็จของเด็ก อันมีผลกระทบต่อความขัดแย้งกันภายใน

ครอบครัวด้วย (Margalit, Malka, ct.1986) ผู้ปกครองบางคนตั้งความหวังไว้อย่างสูงในตัวเด็ก เมื่อเด็กไปไม่ถึงหรือเรียนไม่ได้ ก็จะโกรธและผิดหวังในตัวเด็ก ผลก็คือตัวเด็กเองก็จะรู้สึกว่าการผิดหวังให้กับครอบครัว เกิดบมด้อยานจิตใจกลายเป็นบุคคลที่ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง หรือในครอบครัวที่มีลูกหลายคนและมีคนหนึ่งเรียนดีกว่าคนอื่น ๆ ผู้ปกครองก็มักจะเปรียบเทียบให้เด็กฟังว่า "ทำไมจึงเรียนไม่เก่งสู้พี่น้องไม่ได้" การพูดเช่นนี้บ่อย ๆ ก็เท่ากับช่วยสร้างบมด้อยให้เกิดขึ้นใจของเด็กได้เช่นกัน (นวลศิริ เปาโรหิตย์ , 2527)

อีริค เบิร์น เชื่อว่า ประสบการณ์ของชีวิตก็คือแผนของบุคคลที่กำหนดขึ้นตั้งแต่วัยเด็ก ได้แก่ การตอบสนองกับเหตุการณ์ สิ่งแวดล้อม และสิ่งแวดล้อมที่สำคัญที่สุดก็คือ พฤติกรรม เจตคติ และท่าทีต่าง ๆ ที่เขาได้รับจากพ่อแม่ของเขาตัวเอง (Eric Berne อ้างจากวิจิต บุญชื้อ, 2526) นักจิตวิทยากลุ่มที เอ (กลุ่มการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างกัน) เชื่อว่ามนุษย์มีศักยภาพในการพัฒนาไปสู่บทชีวิตของผู้ชนะได้ และการยอมรับในตัวเด็กของพ่อแม่ก็จะช่วยส่งเสริมเด็กให้มีการพัฒนาการด้านความคิด แต่คำพูดของผู้ปกครอง เช่น "เด็กแรง ! แค่นี้ก็คิดไม่ได้" "ทำไมแกถึงคิดไม่เก่งเหมือนน้องแก" "แรงเหมือนควาย" การใช้คำชนิดที่ไม่เห็นคุณค่าความเป็นมนุษย์เหล่านี้ มีผลต่อจิตใจและสกัดกั้นการพัฒนาในด้านความคิดของเด็ก (Eric Berne อ้างจากวิจิต บุญชื้อ, 2526) การที่เด็กถูกทำลายพัฒนาการทั้งด้านความคิด ความภูมิใจในตนเองและความเชื่อมั่นในตัวเองลงด้วยความรักของพ่อแม่ที่ปราศจากความเข้าใจพื้นฐาน จึงทำให้เด็กเบื่อหน่ายชีวิต และมีปัญหาการปรับตัวกับเพื่อน (ณรงค์ศักดิ์ ตระละภัญ, 2526)

เด็กที่ขาดคนคอยส่งเสริม หรือให้กำลังใจในการแสดงออกในทางที่ดี จึงมักมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาวนสังคม อันได้แก่ การแสดงออกด้วยวิธีการก้าวร้าว การทำลายล้างต่าง ๆ เช่น ลักขรมย ชกต่อย และการทะเลาะวิวาท พฤติกรรมเหล่านี้จึงสร้างความเดือดร้อนให้กับครอบครัว ซึ่งพ่อแม่ที่ไม่เข้าใจลูกก็มักจะใช้วิธีการลงโทษเพื่อให้เด็ก "กลับตัว" และพยายามเปรียบเทียบเด็กกับลูกคนอื่น ๆ ผลก็คือเด็กจะยิ่งต่อต้าน และมีพฤติกรรมย่ำแย่ขึ้นไปอีก (นวลศิริ

เปาจริหิตย์, 2527) เด็กที่พ่อแม่ไม่ต้องการหรือเด็กที่ไม่ได้รับการเอาใจใส่ทั้งหลายเหล่านี้ จึงเป็นเด็กที่มีปัญหาและมักก่อปัญหาที่มีผลต่อทุกคนในสังคมด้วย

บางคนเข้าใจว่า ปัญหาสังคมนั้น มีการแก้ไขให้หมดไปได้โดยไม่ต้องมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านสถาบัน และการปฏิบัติต่าง ๆ ที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน แต่ที่จริงการแก้ปัญหาสังคมจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ คือต้องเปลี่ยนแปลงสาเหตุของปัญหานั้น ๆ เช่น สมมติว่าเด็กเกเรมีสาเหตุมาจากครอบครัวพิการ เราก็ต้องปรับปรุงแก้ไขที่ครอบครัว (Horton & Leslie, 1970 อ้างจาก วราคม ทีสุกะ, 2527) เพราะความรักและการยอมรับจะช่วยให้เด็กสามารถพัฒนาความเชื่อถือความไว้วางใจในบิดามารดาและสิ่งแวดล้อมได้ และช่วยให้สามารถพัฒนาตนตามงานตามขั้นพัฒนาได้สำเร็จ มีสมรรถภาพซึ่งเหมาะสม แม้จะมีสภาพการณ์ที่เป็นอุปสรรคต่อพัฒนาการอย่างรุนแรง เช่น การพิการหรือบกพร่องทางร่างกายก็ตาม ก็จะไม่เป็นอุปสรรคต่อพัฒนาการ ถ้าเขารู้ว่าตนเป็นที่รักและได้รับการยอมรับ (สุภาพรรณ รัตตจรีส, 2525) และหากบิดามารดามีปฏิสัมพันธ์กับเด็กในลักษณะโทนิค (Tonic) ความรู้สึกเป็นบมด้อยจะเหือดหายไปจากเด็ก เด็กอาจจะมีความสามารถพิเศษอื่น ๆ มาชดเชย โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าบิดามารดาเป็นคนฝึกให้ จะช่วยให้เด็กเป็นคนที่มีประโยชน์ต่อครอบครัวและสังคมภายนอกหน้า และภาวะของบิดามารดาที่มีต่อเด็กก็จะลดลงไปด้วยเช่นเดียวกัน (สุชา จันทน์เอม, 2525) ในบัญญัติญาณสากลว่าด้วยสิทธิของเยาวชน ข้อ 5 และข้อ 6 เขียนไว้ว่าเด็กและเยาวชนที่พิการทางร่างกาย สมอง จิตใจ มีสิทธิ์ ที่จะได้รับการดูแลเป็นพิเศษ และพึงได้รับความรักความเข้าใจอันจะช่วยในการพัฒนาบุคลิกภาพของตน โดยเติบโตอยู่ในความดูแลรับผิดชอบของบิดามารดา และจะต้องได้อยู่ในบรรยากาศที่เต็มไปด้วยความรัก ความอบอุ่น และความปลอดภัยด้วย (สุภาณี สนธิรัตน์ ม.บ.บ.)

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าครอบครัวเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่มีอิทธิพลต่อแนวคิด และพฤติกรรมของเด็กอย่างมาก อิทธิพลของครอบครัวจึงสามารถพัฒนาเด็กไปในทางที่ดีหรือเลวได้ (ณรงค์ศักดิ์ ทะละภัก, 2526) และความสัมพันธ์ระหว่างลูกกับพ่อแม่จะเป็นอย่างไรนั้น จึงขึ้นอยู่กับปฏิสัมพันธ์ของพ่อแม่ที่มีต่อลูกด้วย ซึ่งกระบวนการปฏิสัมพันธ์ของมนุษย์ทุกด้านรวมทั้งการสื่อสาร

ต่าง ๆ จึงเริ่มจากครอบครัวและความสัมพันธ์ที่เด็กได้มีในครอบครัวนั้น มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาทั้งหลายทั้งปวง โดยเฉพาะการพัฒนาบุคลิกภาพ กระบวนการสื่อสารภายในครอบครัว เป็นสิ่งที่ไม่หยุดนิ่ง และพฤติกรรมของพ่อแม่ กับลูกก็จะเปลี่ยนแปลงไปตลอด ซึ่งบางทีเด็กก็จะตามอารมณ์ของพ่อแม่ไม่ทัน อารมณ์ของพ่อแม่จึงเป็นตัวกำหนดปฏิสัมพันธ์ที่พ่อแม่แสดงออกกับลูก กระบวนการสื่อสารที่พ่อแม่มีต่อลูกนี้จึงเป็นกระบวนการพื้นฐานของปฏิสัมพันธ์ของมนุษย์ จัดเป็นปฏิสัมพันธ์รากฐานของความสัมพันธ์ทั้งหลายทั้งปวงของคุณภาพทั้งในด้านความคิด และการกระทำ การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่ลูกในครอบครัว จึงเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องที่มีทั้งการให้และการรับในขณะเดียวกันระหว่างพ่อแม่ลูกและการมีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างการถามและการตอบของพ่อแม่ ก็เป็นการแสดงออกที่เป็นพลวัตของสิ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่ในตัวพ่อแม่ ไม่ว่าจะเป็นความรู้ ทักษะ หรือทัศนคติ หรือความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับตัวเด็กที่พ่อแม่มีอยู่ในใจ และเหล่านี้จะมีผลต่อคำตอบที่พ่อแม่ให้กับเด็ก และความรู้สึกเกี่ยวกับตนเองของเด็กก็จะมีปฏิกิริยาตอบโต้ไปยังที่พ่อแม่เป็นวัฏจักรของความสัมพันธ์ที่ไม่มีสิ้นสุด ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่ลูก (Dynamic System) แต่การตอบสนองของพ่อแม่ก็ยังมีขีดจำกัดที่อาจมีผลกระทบต่อการสื่อสาร เช่น อารมณ์ ความเหน็ดเหนื่อย งานที่พ่อแม่ต้องทำอยู่อย่างใจจดใจจ่อ การปฏิบัติต่อลูกจึงเคลื่อนไหวไปตามอารมณ์ของตน และผู้รับเคราะห์ก็คือเด็ก ดังนั้น ความคงเส้นคงวาในการปฏิบัติของพ่อแม่จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะเพิกเฉยไม่ได้ นักจิตวิทยาพบว่าความเต็มใจที่ผู้ใหญ่ โดยเฉพาะพ่อแม่ ได้รับความพึงพอใจของเด็กอย่างตั้งใจ และชื่นชมจะเป็นฐานที่มั่นคงที่เด็กจะพัฒนาการสื่อสารกับสังคมภายนอกครอบครัวต่อไป (จรรยา สุวรรณทัต, พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุษย์, 2529)

ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ต้องมีการพัฒนารูปแบบของการฝึกปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ในการสื่อสารระหว่างบุคคล 2 คนหรือบุคคล 2 คนขึ้นไป ปรารถนาให้เกิดผลปฏิสัมพันธ์แบบทอนิก (Tonic-Interaction) นั่นคือ การที่บุคคลสามารถจะสื่อสารกับบุคคลด้วยจิตใจที่แจ่มใส เบิกบาน เป็นจิตใจที่มีความรู้สึกชอบคุณและเห็นคุณค่าของบุคคลอื่น ซึ่งเป็นลักษณะของบุคลิกภาพแบบสร้างสรรค์ (Tonic Personality) ที่เข้าใจภาวะเกื้อกูลกัน เมื่อเปรียบไปแล้ว

จิตาเจชนิดนี้จึงเปรียบเสมือนต้นไม้ใหญ่สีเขียวข่มุมให้ความร่มเย็น ำให้ผลประโยชน์แก่สรรพสิ่งทั้งหลายได้พึ่งอาศัยกัน ในทางตรงกันข้ามปฏิสัมพันธ์แบบท็อกซิกคือกำรที่บุคคลสื่อสารกับบุคคลอื่น ๆ ด้วยจิตาเจที่ขุ่นมัว เป็นจิตาเจที่นึกถึงแต่ประโยชน์ตนเอง ซึ่งเป็นลักษณะบุคลิกภาพแบบทำลาย (Toxic Personality) เป็นจิตาเจที่นึกถึงแต่ตนเอง ดำรงอยู่อย่างเห็นแก่คุณค่าของตนไม่ได้นึกถึงสิ่งอื่น (โรสรีช โรพธิแก้ว, 2530)

โรสรีช โรพธิแก้ว (2530) ได้พัฒนารูปแบบกำรฝึกกำรปฏิสัมพันธ์โดยวิธีชื่อว่า รัตนิก-ท็อกซิก (Tonic-Toxic) ขึ้นเพื่อเป็นการส่งเสริมกำรมีสัมพันธภาพที่ดีงามของบุคคล ผู้วิจัยจึงเห็นว่ารูปแบบกำรฝึกปฏิสัมพันธ์แบบรัตนิก-ท็อกซิก จะสามารถส่งเสริมให้บิดามารดาของเด็กที่เรียนชำมีสัมพันธภาพกับเด็กในทางรัตนิก (Tonic) และหลีกเลี่ยงกำรใช้ท็อกซิก (Toxic) อันจะนำมำซึ่งสัมพันธภาพที่ดีงามและกำรมีสภำพจิตาเจที่ปลอดภัยและไว้วางใจซึ่งกันและกันมากที่สุด

แนวคิดพื้นฐาน

ปฏิสัมพันธ์แบบรัตนิก-ท็อกซิก (Tonic - Toxic Interaction)

ปฏิสัมพันธ์ (Interaction) หมายถึงกำรสื่อสารระหว่างคน 2 คนขึ้นไป หรือเป็นการสื่อสารในคน 2 คน ซึ่งเกิดขึ้นจากความต้องการที่เกิดจากความจำเป็นทางชีวภำพ หรือทางร่างกาย หรือเป็นความสัมพันธ์ของความ ต้องการที่เกิดจากพฤติกรรมที่มีการสั่งสอนเป็นขบวนการที่มีลักษณะเป็นพลวัต ำไม่อยู่นิ่ง แต่ก็ขึ้นอยู่กับปัจจัยที่เป็นพื้นฐาน คือ บุคลิกลักษณะและบุคลิกภำพของบุคคลนั้น ๆ ด้วย ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเป็นตัวกำหนดำให้ปฏิสัมพันธ์นั้นเกิดผลขึ้นในทางบวกหรือทางลบ (จรรจำ สุวรรณทัต, 2528)

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ปฏิสัมพันธ์จะส่งผลออกมาทางใดนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยที่มีความสำคัญก็คือ ปัจจัยในด้านบุคลิกภำพของบุคคลที่มีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน

บุคลิกภาพแบบโรนิก (Tonic Personality) หรือบุคลิกภาพที่สร้างสรรค์เป็นบุคลิกภาพของบุคคลที่มีจิตใจที่เข้าใจภาวะความเกื้อกูลที่มีต่อการดำรงอยู่ของตนเอง มีความรู้สึกชอบคุณและเห็นคุณค่าของสรรพสิ่ง เป็นจิตใจที่ระลึกถึงสิ่งที่เกื้อกูลและมีคุณค่าแก่เขาทั้งชีวิต และมุ่งมั่นให้การกระทำของเขาเป็นประโยชน์แก่โลกซึ่งทำให้ชีวิตแก่เขา จิตใจนี้จึงแจ่มใสไม่ขุ่นมัว เป็นคุณภาพของจิตใจอันเบิกบาน และนึกถึงความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ โดยตระหนักถึงผลกระทบอันเกิดจากสิ่งหนึ่งไปสู่อื่น ๆ ดังนั้นบุคคลจะอยู่กับโลกอย่างสมดุลย์และกลมกลืน เพราะเขาจะยืดหยุ่นแปรผันเท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ของธรรมชาติ การเท่าทันกับการผันแปรต่าง ๆ ทำให้สามารถยืดหยุ่นอยู่ได้อย่างมั่นคงและนาน จิตใจจึงแนบแน่นอยู่กับความเป็นจริงอันเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา และบุคลิกภาพเช่นนี้เองย่อมให้คุณประโยชน์แก่สภาพแวดล้อมต่าง ๆ ได้ดีไม่ว่าจะอยู่ในบทบาทของพ่อแม่ ของครู ของลูก ของนักธุรกิจ รอบข้าง ฯลฯ (โรสริช ไรทิกัว, 2530)

การที่บุคคลมีบุคลิกภาพแบบโรนิก ย่อมส่งผลให้เกิดปฏิสัมพันธ์แบบโรนิก (Tonic Interaction) นั่นคือ การที่บุคคลสามารถจะสื่อสารกับบุคคลอื่น ๆ ด้วยจิตใจที่แจ่มใส ไม่ขุ่นมัว เป็นจิตใจที่มีความรู้สึกชอบคุณและเห็นคุณค่าของบุคคลอื่น ซึ่งเป็นการสื่อความหมายของความคิด ความรู้สึกของตนเองให้ผู้อื่นได้รับรู้ จะโดยกริยาท่าทางหรือภาษาพูดก็ได้ (โรสริช ไรทิกัว, 2530) จิตใจที่เห็นคุณค่าของบุคคลอื่น ย่อมเป็นจิตใจที่เข้าใจถึงความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ว่า ต้องการให้บุคคลอื่นเห็นคุณค่า มีความต้องการความรักและที่จะรักผู้อื่น ต้องการเป็นที่ยอมรับ ความต้องการเป็นที่ไว้วางใจ ความต้องการที่จะมีส่วนร่วมและความต้องการที่จะให้ผู้อื่นนึกถึง (โรสริช ไรทิกัว, 2530) ด้วยจิตใจและความเข้าใจเช่นนี้เองจึงส่งผลให้บุคคลมีปฏิสัมพันธ์หรือการสื่อสารแบบสอดคล้องอันเป็นการแสดงออกที่สอดคล้องกับความต้องการพื้นฐานของบุคคลที่กำลังติดต่อสื่อสาร ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการยอมรับ ความเข้าใจ ความรัก ความเห็นคุณค่า และนำไปสู่ความอึดอึดใจ ความรู้สึกที่มีกำลังใจ และก่อให้เกิดความรักใคร่ใกล้ชิดผูกพันระหว่างบุคคลสองคน (โรสริช ไรทิกัว, 2530)

การที่บุคคลสามารถแสดงออกได้สอดคล้องต่อความต้องการพื้นฐานของบุคคลที่กำลังติดต่อสื่อสารนั้น บุคคลนั้นจะต้องมีความร่วมรู้สึก (Empathy) กับบุคคลที่กำลังติดต่อสื่อสาร ทั้งนี้เพราะความร่วมรู้สึกเป็นคุณสมบัติหนึ่งในการสร้างสัมพันธ์ระหว่างบุคคลได้อย่างสอดคล้องต่อความต้องการพื้นฐานของบุคคล และเป็นแรงผลักดันให้เข้าไปสัมผัสสรีระของบุคคล ทำให้เกิดความเข้าใจในบุคคล เป็นผลให้เกิดสัมพันธภาพระหว่างบุคคลได้ดี (Egan, 1982)

บุคคลที่มีลักษณะบุคลิกภาพแบบโรติกนี้เอง ได้ก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์แบบโรติก ทำให้บุคคลมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน ในทางตรงกันข้ามบุคคลที่มีสัมพันธภาพที่ไม่ดีคือบุคคลที่มีลักษณะบุคลิกภาพแบบท็อกซิก

บุคลิกภาพแบบท็อกซิก (Toxic Personality) หรือบุคลิกภาพทำลาย เป็นบุคลิกภาพของบุคคลที่มีจิตใจนึกถึงแต่ตนเอง ไม่นึกถึงสรรพสิ่งใด ๆ ถ้าหากจะนึกถึงสิ่งอื่นบ้างก็เป็นไปเพื่อครอบครองสิ่งเหล่านั้นให้ได้เป็นของตนแต่ผู้เดียว เป็นจิตใจที่ไม่มีความอ่อนน้อมต่อมตน ไม่รู้สึกถึงการขอบคุณ ไม่รู้จักการระสรรพสิ่งซึ่งเอื้อเอื้อเพื่อการดำรงอยู่ จึงเป็นคุณภาพของจิตที่ขุ่นมัว เป็นจิตใจที่ไม่เบิกบาน ดังนั้นบุคคลจะอยู่กับโลกปัจจุบันโดยตั้งอยู่บนพื้นฐานแห่งความคิดของบุคคล การไม่สามารถกลมกลืนหรือยืดหยุ่นกับสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน แต่พยายามที่จะให้สิ่งต่าง ๆ นั้นคงอยู่อย่างยั่งยืน ความรู้ความสามารถของเขาก็เป็นการทำอะไรเพื่อให้ได้ผลประโยชน์เข้ามาหาตนเองเท่านั้น จึงเป็นจิตใจที่เอาแต่ใจตน และมีลักษณะของการทำลายแฝงอยู่ บุคคลจึงต้องการให้ทุกอย่างเข้ามาหาตนอย่างอ่อนน้อม คารวะและเป็นประโยชน์แก่ตน ไม่ว่าเขาจะอยู่ในบทบาทใด ๆ (โรสรีช โพธิแก้ว, 2530)

การที่บุคคลมีบุคลิกภาพแบบท็อกซิก ย่อมส่งผลให้เกิดปฏิสัมพันธ์แบบท็อกซิก (Toxic Interaction) นั่นคือ การที่บุคคลสื่อสารกับบุคคลอื่น ๆ ด้วยจิตใจที่ขุ่นมัว มีลักษณะแฝงทำลาย เป็นจิตใจที่นึกถึงแต่ผลประโยชน์ตนเอง การสื่อสารที่บุคคลแสดงออกต่อผู้อื่นจึงไม่สอดคล้องกับความต้องการพื้นฐานของบุคคลที่กำลังติดต่อสื่อสารว่า บุคคลอื่นมีความต้องการการยอมรับ ความรัก ความไว้วางใจ การเห็นคุณค่า ทั้งนี้ด้วยบุคคล มีจิตใจที่นึกถึงแต่ตนเอง จึงส่งผลให้บุคคลมีปฏิสัมพันธ์หรือการสื่อสารแบบขัดแย้ง อันเป็นการแสดงออกของ

บุคคลที่ไม่สอดคล้องและกระทบกระเทือนความต้องการพื้นฐานของบุคคลที่ต้องการให้ผู้อื่นยอมรับ เข้าใจ รักใคร่ และก่อให้เกิดความโกรธ ความไม่สบายใจ ความหงุดหงิด ความเหงา ความห่างเหิน ความรู้สึกด้อยค่า ท้อถอยหมดกำลังใจ (โรสรีช ไรทิกัว , 2530) ดังนั้นการสื่อสารเช่นนี้อาจกล่าวได้ว่า เป็นปฏิสัมพันธ์ในลักษณะแบบทอคซิก

ความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ เป็นพลังผลักดันที่เกิดขึ้นภายในตัวบุคคล ในชีวิตมนุษย์ มนุษย์ต้องพยายามดิ้นรนเพื่อสนองความต้องการชนิดต่าง ๆ แนวทางของพฤติกรรมหรือบุคลิกภาพจึงถูกกำหนด โดยแรงผลักดันของความต้องการต่าง ๆ ของมนุษย์ในช่วงเวลานั้น นั่นคือการที่บุคคลจะแสดงพฤติกรรมหรือบุคลิกภาพของตนออกมาในลักษณะใดนั้น ก็ต้องขึ้นอยู่กับ การได้รับการตอบสนองต่อความต้องการพื้นฐานของบุคคลนั้นด้วย (Maslow, 1970) โดยธรรมชาติแล้วมนุษย์ต้องการความรักและต้องการที่จะรักผู้อื่น ต้องการเป็นที่เข้าใจ ต้องการเป็นที่ยอมรับ ต้องการเป็นที่ไว้วางใจ ต้องการเป็นส่วนร่วม และต้องการที่จะให้ผู้อื่นนึกถึงตัวเอง ซึ่งความต้องการเหล่านี้เกิดจากการที่คนเรามีความต้องการที่จะให้ผู้อื่นมาเห็นค่า เห็นความหมาย ที่หมายถึงการยอมรับว่าบุคคลนี้เป็นบุคคลที่อยู่กับเราและมีชีวิตจิตใจเหมือนกัน (โรสรีช ไรทิกัว , 2530) ซึ่งหากบุคคลได้รับการตอบสนองในสิ่งเหล่านี้จากผู้อื่นก็ย่อมทำให้บุคคลนั้นเกิดความพอใจ เบิกบานใจ และมีจิตใจแจ่มใสไม่ขุ่นมัว จิตใจเช่นนี้ก็ย่อมเป็นจิตใจที่ทำให้ประหยชน์แก่สรรพสิ่ง และเป็นลักษณะจิตใจของผู้มีบุคลิกภาพแบบโรนิก หรือเป็นบุคลิกภาพแบบสร้างสรรค์ ที่มีความเข้าใจในธรรมชาติของมนุษย์และสามารถยอมรับธรรมชาติของมนุษย์ แม้มนุษย์จะมีข้อบกพร่องหรือมีความขัดแย้งในตนเอง เขาก็ยอมรับบุคคลนั้นได้ บุคคลจะมีความรู้สึกพอใจและเมตตากรุณาอย่างลึกซึ้งแก่มนุษย์รอบตัวไปรอบๆไม่มีเงื่อนไข นั่นหมายถึงบุคคลนั้นย่อมจะมีจิตใจที่เข้าใจถึงความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ ในทางตรงข้ามหากบุคคลไม่ได้รับการตอบสนองความต้องการพื้นฐานของตน ซึ่งเป็นสิ่งที่มนุษย์ต่างก็มีความต้องการเหมือนกันทุกคน แนวทางของพฤติกรรมหรือบุคลิกภาพของบุคคลนั้นก็จะถูกกำหนดโดยแรงผลักดันของความต้องการที่จะทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรมหรือบุคลิกภาพออกมาในลักษณะที่ไม่เหมาะสม ไม่พอใจ ไม่เบิกบานใจและมีจิตใจที่ขุ่นมัว

ไม่แจ่มใส ซึ่งจิตใจเช่นนี้ย่อมทำให้รทษแก่สรรพสิ่งและมีลักษณะแผงทาลายเป็น
 บุคลิกภาพแบบที่อกซิคหรือบุคลิกภาพแบบทาลายที่ไม่มีความเข้าใจในธรรมชาติ
 ของมนุษย์หรือไม่เข้าใจในความต้งการพื้นฐานของบุคคลที่ตนกำลังติดต่อสื่อสาร
 ด้วย เพราะจิตใจของเขามองอยู่แต่ที่ประโยชน์ของตนแต่ฝ่ายเดียวเท่านั้น
 (โรสริช ุพรธักว , 2530)

สัมพันธภาพระหว่างบุคคล (Interpersonal Relationships)

De vito (1992) ได้กล่าวถึงทักษะพื้นฐานในการสร้างความ
 สัมพันธภาพ มี 3 ทักษะ คือ

1. ความเอาใจใส่ (Mindfulness) เป็นความเอาใจใส่ต่อเนื้อ
 หาสาระที่เราจะใช้ในการตอบสนองต่อบุคคลอื่น อย่างระมัดระวัง และคิด
 พิจารณาให้เหมาะสมสถานการณ์นั้น

2. ความยืดหยุ่น (Flexibility) ควรให้ความยืดหยุ่นต่อบุคคล
 ในสถานการณ์ต่าง ๆ อย่างเหมาะสมจะสร้างความเชื่อถือของเขาที่มีต่อเรา

3. ความสามารถในการใช้การสื่อสารที่ตามมา
 (Metacommunication Ability) เป็นการสื่อที่คำนึง การใช้ภาษาพูดควบ
 คู่ไปกับการใช้ภาษากาย ในขณะที่ติดต่อสื่อสารด้วย เพราะบางครั้งเราอาจจะสื่อ
 ความที่เป็นทางบวกออกมา แต่กิริยาท่าทางนั้นกับไม่สอดคล้องกับคำพูดของเรา
 เช่น การพูดชมเชย ในขณะที่คำพูดแสดงถึงความภาคภูมิใจในตัวเขา แต่น้ำ
 เสียง หรือกิริยาท่าที่ที่แสดงออกมานั้นไม่ได้สัมพันธ์ในสิ่งที่เราพูดออกมา จะทำ
 ให้บุคคลที่ได้รับการตอบสนองมีความรู้สึกที่ไม่ดีต่อเรา และอาจคิดได้ว่า เรา
 ไม่มีความจริงใจให้แก่เขา

การพัฒนาและการดำรงรักษาไว้ซึ่งสัมพันธภาพที่เป็นไปในลักษณะที่
 สร้างสรรค์ และนึกถึงผู้อื่น บุคคลจะต้องมีทักษะพื้นฐาน 4 ประการ (Johnson,
 1986) คือ

1. การรู้จักและไว้วางใจผู้อื่น (Knowing and trusting each other)

2. สามารถสื่อสารกับผู้อื่นได้อย่างถูกต้องและไม่คลุมเครือ
(Communicating with each other accurately and unambiguously)
3. ยอมรับและให้กำลังใจกับผู้อื่น (Accepting and Supporting each other)
4. สามารถแก้ไขความขัดแย้งหรือปัญหาทางด้านความสัมพันธ์อย่างสร้างสรรค์ (Resolving conflicts and relationships problems constructively)

การรู้จักและไว้วางใจผู้อื่น (Knowing and trusting each other)

จะเกี่ยวข้องกับการตระหนักรู้ถึงตนเอง การยอมรับรู้อัตนเอง และการมีความเชื่อถือว่าไว้วางใจ การมีความเชื่อถือว่าไว้วางใจระหว่างตนเองกับผู้อื่น ช่วยให้เห็นกับผู้อื่นได้รู้จักกัน การรู้จักกับคนอื่น หมายถึง การบอกเล่า หรือจะด้วยวิธีการอื่น ๆ ที่จะเปิดเผยว่าตนมีปฏิกิริยาต่อสิ่งที่เกิดขึ้นอย่างนั้น และบอกเล่าถึงความรู้สึกของตนกับสิ่งที่เกิดขึ้นนั้น การเปิดเผยนี้จะขึ้นอยู่กับการตระหนักรู้ในตนเองและการยอมรับในตนเอง (Self-acceptance) ถ้าบุคคลไม่ตระหนักรู้ (awareness) ถึงความรู้สึกและปฏิกิริยาของตน บุคคลก็จะไม่สามารถสื่อสารสิ่งเหล่านั้นกับผู้อื่น และถ้าบุคคลไม่สามารถที่จะยอมรับความรู้สึกและปฏิกิริยาของตนเองบุคคลนั้นก็พยายามที่จะซ่อนความรู้สึกนั้นเอาไว้ การบอกกับผู้อื่นว่าตนเป็นใครและตั้งใจรับฟัง เมื่อผู้อื่นบอกว่าตนเป็นอย่างไรรจึงเป็นวิธีการที่เราจะเริ่มต้นที่จะสร้างสัมพันธ์ภาพกับผู้อื่น และดำรงรักษาไว้ซึ่งสัมพันธ์ภาพให้ยาวนาน

การพัฒนาความสามารถในการสื่อสารกับผู้อื่นได้อย่างถูกต้องและไม่คลุมเครือ (Communicating with each other accurately and unambiguously)

จะเกี่ยวข้องกับการสื่อสารความคิด ความรู้สึกของบุคคลอย่างถูกต้องและไม่คลุมเครือ โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่สำคัญคือ สื่อออกมาอย่างอบอุ่น

(warmth) และมีความรู้สึกที่ดีต่อกัน (liking) ถ้าบุคคลไม่เชื่อว่าผู้อื่นเขาชอบตนและผู้อื่นก็ไม่เชื่อว่าตนชอบเขา ความสัมพันธ์ก็จะไม่เติบโตขึ้นเพราะว่าทักษะในการสื่อสารจะเริ่มต้นด้วยการส่งข้อความ (คำพูด) หรือข่าวสาร (messages) ซึ่งอาจจะเป็นวลี เพื่อที่จะยอมให้คนอื่นเข้าใจถึงสิ่งนั้นได้ง่าย ๆ ทักษะนี้ประกอบด้วยการฟัง (listening) ในลักษณะที่จะทำให้บุคคลสามารถที่จะเข้าใจผู้อื่นโดยผ่านการส่งและการรับข่าวสาร ซึ่งจะทำให้สัมพันธ์ภาพได้เริ่มต้น ได้พัฒนาไปและอยู่อย่างมั่นคง

การยอมรับและให้กำลังใจผู้อื่น (Accepting and Supporting each other)

เมื่อบุคคลที่ตนเองรู้จักกำลังตกอยู่ในวิกฤตการณ์และต้องการกำลังใจ วิธีที่ดีที่สุดที่จะแสดงถึงความห่วงใยของตน จะเกี่ยวข้องกับการยอมรับและการให้กำลังใจซึ่งกันและกัน ซึ่งก็จะช่วยในปัญหาของผู้อื่นด้วยการให้การเสริมแรงและการเป็นแบบอย่าง เพื่อที่จะช่วยให้ผู้อื่นมีพฤติกรรมที่เป็นไปในลักษณะที่สร้างสรรค์

ความสามารถในการแก้ไขความขัดแย้งหรือปัญหาทางด้านความสัมพันธ์อย่างสร้างสรรค์ (Resolving conflicts and relationships problems constructively)

เป็นการเรียนรู้ที่จะแก้ไขความขัดแย้งระหว่างบุคคล ในทางที่จะช่วยให้ตนและผู้อื่นใกล้ชิดกันมากขึ้น หรือช่วยให้ความสัมพันธ์ของตนกับผู้อื่นเติบโตขึ้น ความขัดแย้งจะเกิดขึ้นเสมอไม่ว่า คนสองคนนั้นจะใส่ใจต่อกันมากน้อยแค่ไหนก็ตาม

ลักษณะสำคัญของการจัดการกับความขัดแย้ง จะประกอบด้วย

1. การตระหนักรู้ถึงยุทธวิธีที่ตนใช้จัดการกับความขัดแย้งอยู่เป็นประจำ
2. การทำความเข้าใจต่อความขัดแย้งในลักษณะที่นำมาซึ่งการแก้ไขที่เป็นประโยชน์หรือเป็นความสามารถที่จะเจรจาต่อรอง อันนำมาซึ่งประโยชน์

ของทั้งสองฝ่าย

3. สามารถที่จะจัดการกับความรู้สึกของตนเองในทางสร้างสรรค์ได้ เช่น จัดการกับความโกรธของตนเองได้ ความขัดแย้งเป็นเรื่องที่ไม่อาจจะหลีกเลี่ยงได้แม้แต่เพื่อนที่ดีที่สุดของตนและก็แน่ใจได้ว่า ความขัดแย้งของบุคคลยิ่งลึกลงเท่าใดสัมพันธภาพก็ยิ่งอ่อนแอลงเท่านั้น

การมีสัมพันธภาพที่ดีระหว่างบุคคลย่อมส่งผลให้บุคคล

สัมพันธภาพที่ดีระหว่างบุคคล เป็นสิ่งที่จำเป็นกับการดำรงอยู่ที่ส่งผลต่อบุคคล (Johnson, 1986) ดังต่อไปนี้

1. ช่วยให้ผู้บุคคลมีความงอกงามในชีวิต
2. ช่วยพัฒนาทางด้านความคิด และทางด้านสังคม
3. สร้างความเป็นตัวของตัวเองในลักษณะที่สร้างสรรค์
4. ช่วยให้ผู้บุคคลรู้สึกหนักแน่น มั่นคง ที่จะสัมผัสกับความเป็นจริงได้
5. ช่วยให้ผู้บุคคลมีสุขภาพจิตและสุขภาพกายที่ดี

ซึ่งทั้ง 5 ข้อ ที่กล่าวมานี้จะเกิดขึ้นและอยู่ในตัวของบุคคลที่มีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น เพราะพัฒนาการของมนุษย์ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นท่ามกลางความเชื่อมโยงกับผู้อื่น ธรรมชาติและคุณภาพของความสัมพันธ์ระหว่างตัวบุคคลกับผู้อื่น จึงเป็นตัวชี้ให้เห็นถึงพัฒนาการและความเติบโตทางสติปัญญาของบุคคลและพัฒนาการทางด้านสังคมด้วย

ความร่วมมือรู้สึก (Empathy)

ความร่วมมือรู้สึก หมายถึง ความสามารถที่จะเข้าใจบุคคลอื่น ๆ ตามกรอบความคิดของบุคคลนั้น แทนที่จะเป็นไปตามความคิดของตนเป็นการพยายามคิดด้วยกันมิใช่การคิดแทนกันหรือไม่ใช่การคิดเกี่ยวกับกันและกัน (Brammer, 1985)

1. ความร่วมมือรู้สึก หมายถึง ความเข้าใจในความคิด อารมณ์ หรือความรู้สึกของผู้อื่น ซึ่งถ้าแสดงออกมากเท่าไร ก็ยิ่งจะเกิดความเข้าใจมากขึ้นเท่านั้น (พรพรรณราย ทรัพย์ะประเภา, 2527)

2. ความรู้สึกร่วม เป็นภาวะที่บุคคลเข้าไปสัมผัสรับรู้ และเข้าใจในความรู้สึกที่ผู้อื่นกำลังประสบอยู่ โดยไม่ยึดตนเองเป็นเกณฑ์ นอกจากนี้ยังสามารถที่จะสื่อความเข้าใจในการรับรู้ถึงความหมาย หรือความต้องการที่แท้จริงของบุคคล (Truax และ Carkhuff, 1967)

การบรรลุในความร่วมรู้สึก (Achieving Empathy)

การที่เราจะแสดงความรู้สึกต่อผู้อื่น ไม่ใช่สิ่งที่จะปฏิบัติกันอย่างง่าย ๆ เพราะหากเราไม่คำนึงถึงทักษะความสำคัญต่าง ๆ แล้ว การแสดงความคิดเห็นนอกเหนือใจที่เรามีต่อผู้อื่น ก็อาจทำให้การแสดงออกของเรานั้นประสบความล้มเหลวได้ อีกทั้งยังทำให้ความนับถือที่บุคคลเคยมีต่อกันหมดสิ้นไปด้วย

สิ่งที่ต้องคำนึงในการแสดงความรู้สึก คือ

1. หลีกเลี่ยงการประเมินพฤติกรรมของบุคคลนั้นว่า ถูก หรือ ผิด ดี หรือ ไม่ดี เพราะจะทำให้ไม่สามารถเห็นถึงความสามารถของบุคคลนั้น และยังทำให้เขาารู้สึกเหมือนถูกตราบาบ ถูกประจาน เป็นที่น่าอับอายแก่ผู้คนอื่น ๆ นอกจากนี้ยังมีผลทำให้บุคคลนั้นเกิดการต่อต้าน หรืออาจไม่สนใจต่อคำพูด ความหมาย และคำติเตียนต่าง ๆ เหล่านี้แทนความเข้าใจในพฤติกรรมของตนเอง
2. เรียนรู้เกี่ยวกับความต้องการ ประสบการณ์ ความสามารถ ความกลัว และอื่น ๆ ในตัวของบุคคลนั้น เพราะจะทำให้ได้รู้ความเป็นตัวของเขาและความสามารถของเขามากขึ้น นอกจากนี้ยังทำให้สามารถรับรู้ถึงสิ่งที่เขากำลังประสบอยู่
3. พยายามเรียนรู้เกี่ยวกับประสบการณ์ ความคิดเห็นที่เป็นความรู้สึกจากบุคคลนั้น หรือจากการเล่นบทบาทสมมติเป็นตัวบุคคลนั้น หรือจากเหตุการณ์ที่บุคคลนั้นแสดงออกมาภายนอก เพราะสิ่งเหล่านี้จะช่วยให้เราสามารถมองเห็นโลกในความเป็นตัวของเขามากขึ้น

การสื่อความร่วมรู้สึก (Communicating Empathy)

คนส่วนใหญ่คิดว่ามันเป็นความสบายใจที่จะสื่อความร่วมรู้สึก ในทางบวกตอบสนองแก่ผู้อื่น (Heiskell and Rychiak, 1986) ดังนั้น บางครั้งคนเราจึงต้องใช้ความพยายามพิเศษที่จะสื่อความร่วมรู้สึก ในทางลบต่อผู้อื่นทั้งที่เป็นภาษาพูด (Verbal) และภาษากาย (Non-Verbal)

การสื่อความร่วมรู้สึกด้วยภาษากาย (Empathy NonVerbal)

1. แสดงความร่วมรู้สึกอย่างกระตือรือร้นด้วยสีหน้าและท่าทางที่เหมาะสม
2. รวมความสนใจของเราทั้งหมดขณะแสดงความร่วมรู้สึกในตัวเขา เช่น ประสานสายตา และท่าทางของร่างกายให้ใกล้ชิดตลอดเวลา
3. ใช้การสัมผัสที่เหมาะสม

การสื่อความร่วมรู้สึกด้วยภาษาพูด (Empathy Verbal)

Jerry Authuer and Gustason (Cited by De Vito, 1992) ได้กล่าวถึงวิธีการใช้การสื่อความเห็นอกเห็นใจด้วยภาษาพูด (Empathy Verbal) ซึ่งมีดังนี้คือ

1. สะท้อนกลับไปให้ความรู้สึกที่รุนแรงที่สุดที่เขาได้แสดงออกถึงความรู้สึกนั้นออกมา และเป็นสิ่งที่เราคิดว่าเป็นประสบการณ์ของชีวิตที่ต้องให้ความช่วยเหลือ และจะเป็นการตรวจสอบความถูกต้องในการรับรู้ของเรา และแสดงถึงความปรารถนาถึงความเข้าใจในความรู้สึกของเขาด้วย
2. สร้างประโยคทดลองที่เกี่ยวกับสิ่งที่ท่านคิดว่า อะไรเป็นความรู้สึกของบุคคลนั้น
3. ใช้การเปิดเผยตนเองของตัวเราให้เข้าประเด็นปัญหาที่จะสื่อความเข้าใจของเราหันไปถึงสิ่งที่เป็นประสบการณ์ของเขา
4. ส่งข่าวสารที่เป็นลักษณะของการสื่อความที่ให้การสนับสนุน ให้กำลังใจแก่เขามากกว่าที่จะเป็นการเปิดเผยถึงความจริงของตนแต่ฝ่ายเดียว

บิดามารดาของเด็กเรียนซ้ำ

บิดามารดาเป็นจำนวนมากที่ไม่อาจต่อสู้กับปัญหาของเด็กเรียนซ้ำในครอบครัวได้ กลายเป็นปัญหาที่แก้ไม่ตก และจะกลายเป็นปัญหาทวีคูณขึ้นทั้งปัญหาที่เกิดจากความพิการของเด็ก และปัญหาที่เกิดจากความขัดแย้งภายในใจของบิดามารดา และข้อขัดแย้งที่มักพบเสมอในครอบครัวของเด็กเรียนซ้ำ คือความรู้สึกเป็นบมต้อยของครอบครัว และคนในครอบครัวมักรู้สึกมีความกดดันและขาดความสุข บิดามารดาบางคนนอกจากจะไม่รักเด็กแล้ว ยังเกลียดอีกด้วย เพราะถือว่าการมีลูกพิการเป็นภาระ มีความรู้สึกผิดที่ไม่รักเด็กแต่ก็ทำหน้าที่ต่าง ๆ เท่าที่จะช่วยเด็กได้ (สุชา จันทน์เอม, 2525) ความรู้สึกและทัศนคติของพ่อแม่ ในครั้งแรกจะเป็นความรู้สึกสงสารตัวเอง กระทบกระวายเป็น รู้สึกผิด เกลียดและละอาย ความรู้สึกที่เกิดขึ้นปะปนกันนี้ทำให้พ่อแม่บางคนกระทำสิ่งที่ไม่เหมาะสม (สุปราณี สนธิรัตน์, ม.ป.ป) และการที่พวกเขาจะต้องอยู่กับสภาพการณ์เช่นนี้ไปตลอดชีวิต สภาพเช่นนี้นอกจากจะทำให้บิดามารดา รู้สึกผิดหวังกับข้อบกพร่องที่เกิดมาแล้วไม่สมบูรณ์ เขายังต้องรู้สึกถูกกดดันอย่างมากกับสภาพที่เขาจะรู้สึกอับอายกับผู้คนรอบข้าง

บิดามารดาจะมีปฏิกิริยาโต้ตอบต่อการที่เขาไม่บุตรเรียนซ้ำ ในหลายลักษณะ บางคนไม่ยอมรับความจริงเกี่ยวกับความพิการนี้ รู้สึกสงสารตัวเองไม่ยอมรับเด็ก โทษสิ่งอื่น ๆ ว่าเป็นต้นเหตุของการที่ทำให้เขาให้กำเนิดบุตรที่เรียนซ้ำ บิดามารดาบางคนจะมีความรู้สึกผิดและอับอาย แต่บางคนในตอนแรกยังไม่รู้สึก ต่อมากลับรู้สึกผิดและอับอาย เมื่อมีใครบางคนมาชี้แนะให้พวกเขา รู้สึกความรู้สึกผิดเป็นสิ่งที่รบกวนอารมณ์ของพ่อแม่ และทำให้เกิดความรู้สึกขัดแย้งกันในครอบครัวอย่างรุนแรง ไม่ว่าจะ เป็นในความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดากับบุตรที่เรียนซ้ำ หรือกับสมาชิกในบ้านด้วยตนเอง (สุปราณี สนธิรัตน์, ม.ป.ป.)

บิดามารดามักมีแนวโน้มที่ไม่ยอมรับว่าบุตรของตนมีความสามารถดีกว่าเด็กปกติ พวกเขาจะมีพฤติกรรมทางสังคมที่ไม่เหมาะสม เช่น ก้าวร้าว ดื้อรั้น ซึ่งจะทำให้บิดามารดาตาคำเหน็ดเตียนเด็กยิ่งขึ้นไปอีก จนเด็กเกิดความรู้สึกว่าตนเองไม่มีคุณค่า นานวันขึ้น ความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดากับ

บุตรที่เรียนช้า ก็ยิ่งเลวร้ายลงเรื่อย ๆ บิดามารดาจะรู้สึกผิดหวังกับบุตรของตน
 ช้าแล้วช้าเล่าจนมีผลกลับมากกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างกันมากขึ้น สภาพ
 ความสัมพันธ์ที่เป็นไปลักษณะดังกล่าวนี้ทำให้บุตรที่เรียนช้านี้ขาดแรงจูงใจในการ
 เรียน และส่งผลต่อการเรียนรู้ หมุนเวียนอยู่เช่นนี้อย่างไม่จบสิ้น (Bryan and
 Bryan, 1977 Cited by Omizo and Omizo, 1988) เมื่อบิดามารดา
 รู้สึกผิดหวัง พวกเขา ก็จะยิ่งรู้สึกเบื่อหน่ายในการพยายามที่จะเข้าใจบุตร
 ของตน รู้สึกท้อแท้มากขึ้นจนกลายเป็นความไม่ใส่ใจ ไม่สนใจ

สภาพความสัมพันธ์ดังกล่าวนี้ เมื่อเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องยาวนานและ
 ไม่ได้รับการแก้ไข หรือได้รับการพยายามที่จะเข้าใจถึงจิตใจ ความรู้สึกและ
 ระดับความสามารถของกันและกันแล้ว เด็กเรียนช้าเหล่านี้จึงมักมีปัญหาทางจิต
 เวชได้บ่อย ๆ ทั้งนี้ เพราะพ่อแม่ ผู้ปกครองครูไม่เข้าใจเด็ก เมื่อเด็กถูกตำหนิ
 ว่าช้าเกียจ ช้าเอาใจใส่ ตื้อดื้อน หรือแม้แต่การลงโทษเด็กอย่างที่ไม่เข้าใจถึง
 ความผิดของตน สภาพความสัมพันธ์เหล่านี้ทำให้เด็กเองก็มีสภาพปัญหาทาง
 จิตใจที่รู้สึกคับแค้น ขุ่นเคือง กังวล และมีบมด้อยได้มาก ๆ (วันเพ็ญ บุญประ
 กอบ และ อัมพล สุอำพันธ์ 2530)

แนวคิดเกี่ยวกับเด็กเรียนช้า

เด็กเรียนช้า หมายถึง เด็กที่มีระดับเชาวน์ปัญญาที่จัดออกมาเป็น
 ไอคิว อยู่ระหว่าง 70-90 ใดๆที่ระดับไอคิวที่เป็นมาตรฐานสากลที่ถูกจำแนกไว้
 มีดังนี้ ระดับไอคิวของคนส่วนใหญ่จะอยู่ในช่วง 90-109 ซึ่งถือว่าเป็นเชาวน์
 ปัญญาระดับปานกลาง ซึ่งพอเพียงสำหรับการเรียนในระดับชั้นประถมและมัธยม
 ไอคิวตั้งแต่ระดับ 110 ขึ้นไปก็สามารถที่จะเรียนในระดับอุดมศึกษาได้ เด็กที่มี
 ไอคิวอยู่ในระดับ 80-89 ถูกจัดอยู่ในพวกปัญญาทึบ (Dull Normal) อาจ
 เรียนขั้นเรียนปกติได้ แต่ครูและพ่อแม่ต้องให้ความช่วยเหลือทางด้าน
 การเรียนเป็นพิเศษ เด็กที่มีไอคิวอยู่ในระดับ 70-79 ถือว่าอยู่ในระดับคาบเส้น
 ปัญญาอ่อน (Borderline Intelligence) ควรอยู่ในชั้นเรียนที่จัดให้เป็น
 พิเศษ ซึ่งมีวิธีการสอนที่ปรับเข้ากับความสามารถและความถนัดของเด็กแต่ละคน

และสอนโดยครูที่มีความชำนาญเป็นพิเศษ เด็กพวกนี้จึงจะพอเรียนหนังสือได้ในบางโรงเรียน ได้จัดให้เด็กในกลุ่มปัญญาทึบและคาบเส้นปัญญาอ่อนไว้ด้วยกัน แล้วจัดเป็นชั้นเรียนพิเศษสำหรับเด็กเรียนช้า (Slow Learner)

เด็กที่มีไอคิว 50-70 จัดเป็นพวกปัญญาอ่อนเล็กน้อย (Mild Mental Retardation) พอเรียนหนังสือได้บ้าง (educable) แต่ต้องมีการสอนแบบชั้นเรียนจัดพิเศษ และสอนโดยครูที่มีความชำนาญทางด้านนี้โดยเฉพาะ และความสามารถของเด็กกลุ่มนี้จะคงอยู่ในระดับที่อ่านเขียนค่าง่าย ๆ และคิดเลขง่าย ๆ ได้ ฉะนั้น การศึกษาสำหรับเด็กกลุ่มนี้จึงเป็นไปในระดับที่ทำให้เรียนรู้สิ่งที่เป็นประโยชน์เกี่ยวกับการดำรงชีวิตประจำวัน เช่น เขียนชื่อตัวเองได้ อ่านหนังสือค่าที่สำคัญ ๆ ได้ เช่น อันตราย ห้ามเข้า หยุด ฯลฯ ใช้น้ำมัน และรู้จักทอนเงินในระดับง่าย ๆ การเรียนรู้งานที่ใช้ความชำนาญไม่มากนัก การประกอบอาชีพ เช่น ขายหนังสือพิมพ์ ทำสวน พรวนดิน งานช่างง่าย ๆ เช่น เลื่อยไม้ ตอกตะปู ฯลฯ

เด็กที่มีไอคิวในระดับ 35-49 จัดอยู่ในประเภทปัญญาอ่อนปานกลาง (Moderate Mental Reatardation) พวกนี้เรียนหนังสือไม่ได้ แต่พอฝึกฝนให้ช่วยตัวเองในกิจวัตรประจำวันได้ (trainable) เมื่อโตขึ้นหากได้รับการฝึกฝนที่ดีพอ อาจประกอบอาชีพในการทำงานที่ไม่ต้องใช้ความชำนาญ หรือใช้ความชำนาญเล็กน้อยได้ แต่ต้องอยู่ในความควบคุมดูแลอย่างใกล้ชิด

เด็กที่มีไอคิวในระดับ 20-34 จัดอยู่ในประเภทปัญญาอ่อนมาก (Severe Mental Retardation) พวกนี้จะพูดจาไม่รู้เรื่อง อาจสอนให้พูดเข้าใจภาษาได้ดีขึ้นเล็กน้อย สอนให้ช่วยตัวเองให้อาบน้ำ แปรงฟัน ล้างกัน ไปได้บ้าง แต่การดำรงชีวิตต้องอยู่ในความดูแลของผู้ใหญ่เป็นส่วนใหญ่

เด็กที่มีไอคิวในระดับต่ำกว่า 20 ลงมา จัดเป็นประเภทปัญญาอ่อนอย่างมากที่สุด (Profoundly Mental Retardation) เด็กกลุ่มนี้ช่วยตัวเอง และเรียนรู้อะไรก็แทบไม่ได้เลย ต้องอยู่ในความดูแลและช่วยเหลือของผู้ปกครองในทุกด้านของชีวิต

เด็กเรียนช้า จึงเป็นเด็กที่มีระดับสติปัญญาต่ำกว่าเด็กปกติ บางคนสามารถเรียนร่วมกับเด็กปกติในหลักสูตรธรรมดาได้ แต่จะมีสัมฤทธิ์ผลทางการ

เรียนต่ำกว่าเด็กปกติ เพราะเด็กเหล่านี้จะมีความเข้าใจในเรื่องราวที่เรียนช้ากว่าเด็กธรรมดา (สุชา จันทน์เอม, 2525) แต่บางคนก็อาจจะต้องจัดชั้นเรียนพิเศษให้โดยเฉพาะ เนื่องจากมีความสามารถในการเรียนต่ำกว่าชั้นที่เรียนอยู่ 1 ถึง 1/2 ชั้นในระยะ 3 ปีแรก และต่ำกว่าชั้นที่เรียนอยู่ 2 ชั้นขึ้นไปในการเรียนระดับสูงกว่า 3 ปีแรก อีกทั้งเด็กเหล่านี้มักจะไม่ค่อยดี อ่านหนังสือไม่ออก เขียนหนังสือไม่ได้แต่ยังสามารถจะเขียนตามแบบอย่างได้ ช่วงความสนใจสั้น ไม่มีความพร้อมที่จะเรียน เรียนได้ช้ากว่าเด็กในวัยเดียวกัน บางคนมีลักษณะก้าวร้าว รังแกเพื่อน หินเรียน การทรงตัวไม่ดี งุ่มง่าม และเกียจคร้าน นอกจากนี้เด็กเรียนช้ามักจะไม่มีความสามารถที่จะแสดงความคิดเห็นได้อย่างเหมาะสม แม้แต่ในเรื่องธรรมดาทั่ว ๆ ไป เป็อย่างง่าย ชอบหลีกเลี่ยง ไม่ค่อยให้ความร่วมมือในชั้นเรียน ไม่เคยทำงานสิ่งใดที่ได้รับมอบหมายจนสำเร็จ มีบวมค้อย (พกา สัตยธรรม 2531)

ประเภทของเด็กเรียนช้า

เด็กเรียนช้าโดยทั่ว ๆ ไป แบ่งออกเป็น 3 ประเภท

1. พวกที่มีระดับสติปัญญาต่ำกว่าเด็กปกติเล็กน้อย สามารถเรียนร่วมกับเด็กปกติได้ แต่ต้องมีการสอนซ่อมเสริมให้
2. พวกที่มีระดับสติปัญญาต่ำกว่าพวกแรก เด็กกลุ่มนี้พอเรียนได้แต่ต้องจัดให้เด็กมีงานน้อยกว่าเด็กในชั้นเรียนปกติ เพื่อช่วยให้นักเรียนสะดวกขึ้น
3. พวกที่มีสติปัญญาต่ำสุด กลุ่มนี้พอฝึกให้ทำกิจกรรมบางอย่างได้บ้างเท่านั้น เด็กกลุ่มนี้สามารถเรียนได้เล็กน้อย จึงให้การเรียนที่พอเป็นพื้นฐาน แต่เน้นไปในทางการฝึกฝนด้านอาชีพแทน

สาเหตุของเด็กเรียนช้าที่มีระดับสติปัญญาต่ำ (พกา สัตยธรรม, 2531)

ทางการแพทย์ พบว่ามีเชื้อโรคและการเจ็บไข้หลายชนิดที่ทำให้ทารกในครรภ์และเด็กเกิดใหม่เป็นเด็กเรียนช้าได้ นอกจากนี้ยังอาจเกิดจากความบกพร่อง ทางด้านร่างกาย กรรมพันธุ์ และการมีความพิการทางสมอง

ทางด้านครอบครัว เกิดจากสภาพที่อดอยากและเด็กขาดการอบรมเลี้ยงดูที่ดี ขาดอุปกรณ์ต่าง ๆ ในการเรียน ตลอดจนขาดแรงจูงใจในระยะต้น ๆ ของชีวิต คือในวัย 2-3 ปี แรกของชีวิต

ทางด้านจิตใจ ถูกละเลยทอดทิ้งจากบิดา-มารดา เพื่อนฝูง ขาดกระตุ้นหรือกำลังใจจากสิ่งแวดล้อมทั้งที่บ้าน และโรงเรียน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

มาร์กาไลท, มอลกา, ไฮแมน, ตาลิ (Margalit, Molka, Heiman, tali 1986 : 841-846) ได้ศึกษาเกี่ยวกับสภาพครอบครัวและความวิตกกังวลในครอบครัวของเด็กชายที่บกพร่องทางการเรียน เป็นการศึกษาเปรียบเทียบเกี่ยวกับการรับรู้ที่ทำให้เกิดความวิตกกังวลกับบรรยากาศในครอบครัว โดยศึกษากับผู้ปกครองของเด็กชายที่บกพร่องทางการเรียน (ที่มีอายุเฉลี่ย 10.15 ปี) จำนวน 20 คู่ เปรียบเทียบกับผู้ปกครองของเด็กชายที่ปกติ (อายุเฉลี่ย 9.6 ปี) จำนวน 20 คู่ พบว่า ผู้ปกครองของเด็กที่บกพร่องทางการเรียนมีความวิตกกังวลมากกว่ากลุ่มผู้ปกครองเด็กปกติ และบรรยากาศภายในครอบครัวของเด็กที่บกพร่องทางการเรียน ก็สะท้อนให้เห็นถึงการเน้นเรื่องการจัดระเบียบ และการควบคุมทุกอย่างภายในบ้าน รวมถึงความคาดหวังของผู้ปกครองที่พยายามให้เด็กมีความทะเยอทะยาน และแข่งขันเพื่อให้มีชัยชนะในชีวิตการศึกษา แต่ไม่สนับสนุนให้เด็กได้แสดงความรู้สึกของตนเองอย่างเสรี และผู้เป็นบิดาก็จะมีความวิตกกังวลอย่างมากเกี่ยวกับความขัดแย้งกันภายในระบบครอบครัว อันก่อให้เกิดความกระวนกระวายเพิ่มมากขึ้น และความวิตกกังวลของมารดาก็มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จของลูกอย่างมากด้วย

วากกอนเนอร์, คาเรน, วิลกอสซ์, ลอเชน (Waggoner, Karen, Wilgosh, Lorraine, 1990 : 97-98, 113) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความกังวลของครอบครัว ของเด็กที่บกพร่องทางการเรียน โดยการสัมภาษณ์ผู้

ปกครองของเด็กที่บกพร่องทางการเรียน ที่มีอายุระหว่าง 9-18 ปี จากผู้ปกครอง 8 ครอบครัว พบว่า สิ่งที่ผู้ปกครองเป็นกังวลเกี่ยวกับตัวเด็กก็คือ

1. การจัดการศึกษาให้กับเด็ก และการติดต่อของผู้ปกครองกับบุคคลที่มีส่วนจัดการศึกษาให้กับเด็กในโรงเรียนอันเกี่ยวกับการให้บริการที่ดี และไม่ดี
2. ความเป็นกังวลเกี่ยวกับการแบ่งแยกเด็กของสังคม กับชีวิตความเป็นอยู่ในอนาคตของเด็กที่บกพร่องทางการเรียน
3. การมีความเครียดทางอารมณ์อย่างมากมายของผู้ปกครองที่มีสาเหตุมาจากตัวเด็ก ซึ่งมีผลต่อครอบครัวทั้งดี และไม่ดี

มิเชล, คาร์โรลยา-อาร์, ลีวันโรคส์กี และ ลาเวรนซี-เจ (Michaels, Carolya-R, Lewandowski, Lawrence-J, 1990 : 446-450) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการปรับตัวทางจิตวิทยา และภาระหน้าที่ของครอบครัวของเด็กชายที่บกพร่องทางการเรียน โดยการสำรวจบทบาทหน้าที่ทางครอบครัวและพฤติกรรมของเด็กชาย อายุ 6-12 ปี ที่บกพร่องทางการเรียน จำนวน 59 คน และเด็กที่ไม่มีข้อบกพร่องจำนวน 65 คน โดยให้ผู้ปกครองเป็นผู้ตอบแบบทดสอบ Child Behavior Checklist และแบบทดสอบ Family Adaptability and Cohesion Evaluation Scale จากการวิเคราะห์พบความมีนัยสำคัญของปัญหาพฤติกรรมภายนอก และภายในของกลุ่มเด็กที่บกพร่องทางการเรียน มากกว่ากลุ่มเด็กที่ไม่มีความบกพร่อง และพบค่า Family Drawing มีความแตกต่างในกลุ่มทั้ง 3 และตามกลุ่มอายุ ซึ่งเปลี่ยนแปลงตามวัฒนธรรมและที่พำนักอาศัย การวัดผลทั้ง 2 ประการนี้ถือว่าเป็นการวิจัยที่มีคุณค่าและเป็นเครื่องมือทางคลินิก

โรเซนวิก (Rosenzweig : 1969) ศึกษาทัศนคติของมารดา และสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนพบว่า การสนองตอบความต้องการซึ่งกันและกันระหว่างบุตรและมารดามีความสำคัญและจำเป็นสำหรับเด็ก เพราะถ้าเด็กได้รับการสนองตอบความต้องการอย่างพอเพียง จะช่วยให้เด็กมีสัมฤทธิ์ผลทางการ

เรียนสูงกว่า มีความมุ่งหวังสูงกว่า และปรับตัวเข้ากับสังคมได้ดีกว่า เด็กที่ไม่ได้รับการตอบสนองความต้องการจากมารดาอย่างพอเพียง

กรีน, โรเบิร์ต-เจย์ (Green, Robert, Jay, 1990 : 145-148) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการสื่อสารในครอบครัวของเด็กที่บกพร่องทางการเรียนและการศึกษาเกี่ยวกับ ตัวเด็กที่บกพร่องทางการเรียน โดยใช้ทฤษฎีการมีปฏิริยาต่อกันของโคลส์ (Coles's Theory of Interactivity) พบว่าเด็กที่บกพร่องทางการเรียนที่มีความต้องการ การสื่อสารกับผู้ปกครอง และต้องการการสื่อสารจากผู้ปกครองเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ยังมีความต้องการให้มีการเอาใจใส่มากกว่าสิ่งที่ครอบครัวเคยจัดให้อยู่เดิมอีกด้วย

ปาร์คเกอร์, ทอมมี่ และคณะ (Parker, Tommie et, 1989 : 259-270) ได้ศึกษาผลกระทบของเด็กที่มีความต้องการพิเศษต่อการยอมรับของผู้ปกครองในด้านปฏิริยาโครงสร้างในครอบครัว โดยศึกษากับผู้ปกครอง 16 ครอบครัว ที่มีเด็กที่บกพร่องทางการเรียน เด็กที่มีความบกพร่องทางสมอง หรือมีพฤติกรรมที่ผิดปกติ (ที่มีอายุระหว่าง 5-16 ปี) โดยมาตรวัดแบบ The Structural Family Interactional Scale (L.Perosa et.at, See PA, Vol 66 : 9393) เพื่อวิเคราะห์โครงสร้างว่าแบบใดจะอยู่ห่างจากค่าเฉลี่ย แบบห่างไกลหรือแบบรวมกลุ่มแพร่กระจาย ผลการวิจัยพบว่า ผู้ปกครองส่วนใหญ่อยอมรับในความบกพร่องในการดูแลเด็ก ซึ่งรู้ว่าตนเองควรจะใส่ใจมากกว่าที่เป็นอยู่เพื่อสร้างความสัมพันธ์ของตนเองกับเด็ก ให้ดีขึ้นนอกจากนี้ยังพบว่า ผู้ปกครองมีแนวโน้มที่จะเข้าใจว่า ตนเองไม่ควรสร้างความตึงเครียดให้กับเด็ก อันจะนำไปสู่ความขัดแย้งกันในครอบครัว

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ และการฝึกปฏิสัมพันธ์ของบิดามารดาและเด็ก

ซิลลิปป์, คอลลีน แอนน์ (Sillipp, Collen Anne 1988 : 4027) ได้ศึกษาถึงรูปแบบของการปฏิสัมพันธ์ในครอบครัวที่มีต่อเด็กพิการทาง

สมอง หรือต่อความสามารถทางการเรียน เด็กที่พิการทางสมองเป็นสาเหตุใหญ่ที่พบในเด็กพิการในโลกตะวันตกประมาณ 1-2% ของพลเมืองมีความพิการทางสมอง และอย่างน้อยที่สุด 5% ของพลเมืองที่เป็นคนที่อยู่ในวัยเรียน มีความต่อความสามารถทางการเรียน ดังนั้น เด็กส่วนใหญ่จึงต้องการการดูแลเป็นพิเศษ การศึกษาและการอบรมจึงได้จัดขึ้นเพื่อเพิ่มความรับผิดชอบให้ครอบครัวและสังคมของเด็ก

แมคคลอชลิน, เจมส์-เอ, และคนอื่น (McCloughlin, James-A, et 1987 : 357-360) ได้เปรียบเทียบเกี่ยวกับการรับรู้ของผู้ปกครองของเด็กที่บกพร่องทางการเรียน ที่เป็นเด็กวัยรุ่น (อายุเฉลี่ย 16 ปี) กับผู้ปกครองจำนวน 80 คน พบว่าผู้ปกครองมากกว่าร้อยละ 70 รู้สึกไม่พอใจกับการเรียนรู้ในด้าน การอ่าน การเขียน สภาพทางสังคม และงานที่เด็กทำ สาเหตุที่ผู้ปกครองไม่ยอมรับในความบกพร่องทางการเรียนของเด็ก เนื่องจากผู้ปกครองเห็นว่าเด็กมีทักษะทั่ว ๆ ไปเหมือนเด็กปกติอื่น ๆ เมื่อมีอายุมากขึ้น ก็น่าจะมีความสามารถในด้านต่าง ๆ เหมือนกับเด็กปกติทั่วไปด้วย และพบว่าเด็กที่บกพร่องทางการเรียน เรียนไม่จบในระดับวิทยาลัย และผู้ปกครองก็ประเมินค่าทักษะการแก้ปัญหาของเด็กในระดับต่ำด้วย

ไมเลส, เบรนดา.เอส, ซิมสัน และริชาร์ด-แอล (Myles Brenda-s, Simpson, Richard. L, 1990 : 234-239) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการปรับแนวทางการเรียนการสอน ตามความชอบของผู้ปกครองของเด็กที่บกพร่องทางการเรียน (อายุ 6-12 ปี) ด้วยการแจกแบบสอบถามและการยอมรับวิธีการสอนของผู้ปกครอง พบว่าการทำให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการปรับวิธีการเรียนการสอนนั้น เป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งในการช่วยเหลือ เด็กที่บกพร่องทางการเรียนได้ และเมื่อผู้ปกครองมีจิตใจนุ่มเอียงมาชอบวิธีการดังกล่าว จึงทำให้มีการสนับสนุนให้ใช้วิธีนั้นกับเด็กของตน นอกจากนี้ก็ยังให้ข้อเสนอแนะวิธีการอื่น ๆ อีกด้วย

ทอมสัน, โรเบิร์ต-เจ และคนอื่น ๆ (Thompson, Robert-J, et, 1990 : 320) ได้ศึกษาปัญหาทางพฤติกรรมของเด็กที่บกพร่องทางการเรียน และมีปัญหาในโรงเรียนประถมศึกษากับเด็กวัยระหว่าง 6.11 ปี - 15.1 ปี จำนวน 79 คน ใช้นิยามทดสอบพฤติกรรมจากแบบวินิจฉัย "Axis I diagnosis from the Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorder (DSM-III), The Missouri Children's Behavior Checklist, and the Child Behavior Checklist" รวมทั้งมีการทดสอบการมีคุณค่าในตนเอง หน้าที่ด้านครอบครัวและสัมฤทธิ์ผล จากผลการศึกษา พบว่าปัญหาทางพฤติกรรมมีสูงมากเป็นบางเรื่อง เช่น พฤติกรรมที่ก่อปัญหาให้กับสังคม การยอมรับการมีคุณค่าในตนเองมีระดับต่ำ และหน้าที่ทางครอบครัวซึ่งมีการควบคุมมาก แต่การสนับสนุนในเรื่องต่าง ๆ น้อย

มิลเลอร์ (Miller : 1970) ได้ศึกษาองค์ประกอบของสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนทางชั้นสังคม กลุ่มตัวอย่างได้แก่นักเรียนชั้นประถมศึกษาจำนวน 489 คน จากโรงเรียนต่าง ๆ 10 แห่ง เป็นโรงเรียนที่มีนักเรียนส่วนใหญ่มากจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม อยู่ในระดับกลางจำนวน 5 แห่ง และโรงเรียนที่มีนักเรียนส่วนใหญ่มากจากครอบครัว ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมอยู่ในระดับชั้นต่ำจำนวน 5 แห่ง ผลการวิจัยปรากฏว่าความสนใจของบิดามารดาและความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดากับบุตร มีความสัมพันธ์กับสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษา

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

เพื่อศึกษาผลของการฝึกปฏิบัติสัมพันธ์ของบิดามารดา ที่มีต่อสัมพันธภาพกับบุตรที่เรียนซ้ำ

สมมติฐานการวิจัย

1. กลุ่มบิดามารดาของเด็กเรียนซ้ำที่เข้ารับการฝึกปฏิบัติสัมพันธ์ตามหลักการของโรนิกและท็อคซิค จะมีคะแนนการมีสัมพันธ์ภาพกับบุตรสูงชันกว่าก่อนเข้ารับการฝึก
2. กลุ่มบิดามารดาของเด็กเรียนซ้ำ ที่เข้ารับการฝึกปฏิบัติสัมพันธ์ตามหลักการของโรนิกและท็อคซิค จะมีคะแนนการมีสัมพันธ์ภาพกับบุตรสูงชันกว่ากลุ่มที่ไม่ได้รับการฝึก

ขอบเขตการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่าง คือ บิดามารดาของนักเรียน ในโครงการสอนเด็กเรียนซ้ำ โรงเรียนวัดทัศนารุณสุนทรภิราม ปีการศึกษา 2535 จำนวน 24 คน ที่เข้าร่วมการฝึกปฏิบัติสัมพันธ์แบบโรนิก-ท็อคซิค
2. ตัวแปร ในการวิจัยครั้งนี้ คือ
  - 2.1 ตัวแปรอิสระ คือ การฝึกปฏิบัติสัมพันธ์แบบโรนิก-ท็อคซิค
  - 2.2 ตัวแปรตาม คือ คะแนนที่ได้จากแบบวัดสัมพันธ์ภาพของบิดามารดาที่มีต่อบุตรที่เรียนซ้ำ
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 2 ชนิด ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเองได้แก่
  - 3.1 แบบวัดสัมพันธ์ภาพของบิดามารดาที่มีต่อบุตร
  - 3.2 แบบสอบถามประเมินโครงการฝึกอบรม
4. เวลา ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษา 6 ครั้ง ๆ ละ 3 ชั่วโมง เป็นเวลาติดต่อกัน 6 วัน รวม 18 ชั่วโมง โดยเริ่มตั้งแต่วันจันทร์ที่ 8 มีนาคม 2536 ถึงวันเสาร์ที่ 13 มีนาคม 2536 เวลา 9.00 - 12.00 น. ดังมีรายละเอียดดังนี้

- 8 มี.ค.36 การบรรยายเกี่ยวกับความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับ
9.00-12.00 น. ครอบครั้ว ความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ การ
สื่อสารและสาระของการสื่อสาร (โดยใช่การ
บรรยายประกอบการซักถาม ยกตัวอย่าง และมี
กิจกรรมให้ผู้รับการฝึกมีส่วนร่วมในการเรียนรู้)
- 9 มี.ค.36 การบรรยายเกี่ยวกับบฏีสัมพันธ์แบบเทคนิคและ
9.00-12.00 น. บฏีสัมพันธ์แบบท็อกซิค (โดยใช่การบรรยาย
ประกอบการซักถาม ยกตัวอย่าง และมีกิจกรรม
ให้ผู้รับการฝึกมีส่วนร่วมในการเรียนรู้)
- 10 มี.ค.36 ฝึกปฏิบัติการสื่อบฏีสัมพันธ์แบบเทคนิคและท็อกซิค
9.00-12.00 น. (โดยใช่วิธีการให้ผู้รับการฝึก แสดงบทบาท
สมมติ)
- 11 มี.ค.36 ฝึกปฏิบัติการสื่อบฏีสัมพันธ์แบบเทคนิค
9.00-12.00 น. (โดยใช่วิธีการให้ผู้รับการฝึกแสดงบทบาทสมมติ)
- 12 มี.ค.36 ฝึกปฏิบัติการสื่อบฏีสัมพันธ์แบบเทคนิค
9.00-12.00 น. (โดยใช่วิธีการให้ผู้รับการฝึกแสดงบทบาทสมมติ)
- 13 มี.ค.36 สรุปร ทบทวน การนำไปใช่
9.00-12.00 น. (ให้ผู้รับการฝึกช่วยกันเล่าทบทวน แสดงความ
คิดเห็นและประโยชน์ที่ได้รับ)
5. สถานที่ คือ ห้องเรียนของโรงเรียนวัดทัศนารุณสุนทรการาม

คำจำกัดความในการวิจัย

การฝึกปฏิบัติสัมพันธ์แบบโรติก-ท็อกซิก หมายถึง กลุ่มบิดามารดาของเด็กเรียนซ้ำจำนวน 12 คน เข้ารับการฝึกอบรมเรื่องโรติก-ท็อกซิก ที่ประกอบด้วย การให้ความรู้ การแสดงบทบาทสมมติ การให้ข้อมูลย้อนกลับ การฝึกปฏิบัติและการนำไปใช้ รวมระยะเวลาการฝึกอบรมทั้งสิ้น 18 ชั่วโมง

บิดามารดา หมายถึง บิดาหรือมารดาในโครงการสอนเด็กเรียนซ้ำโรงเรียนวัดทัศนารุณสุนทรภิคาราม ปีการศึกษา 2535 ที่เข้าร่วมการฝึกปฏิบัติสัมพันธ์แบบโรติก-ท็อกซิก มีจำนวน 24 คน ที่มีคะแนนจากการตอบแบบวัดสัมพันธ์ภาพของบิดามารดาที่มีต่อบุตรที่เรียนซ้ำ ต่ำกว่าคะแนนรวมระดับกลาง หรือต่ำกว่าคะแนนรวมระดับ 2 ของเกณฑ์ที่กำหนดไว้โดยแบ่งออกเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมกลุ่มละ 12 คน

สัมพันธ์ภาพกับบุตรที่เรียนซ้ำ หมายถึง การมีความผูกพันความเกี่ยวข้องกันอย่างเป็นมิตรและสร้างสรรค์กับบุตร โดยตระหนักถึงการรับรู้ และการประเมินสภาพอารมณ์บุตรอย่างถูกต้อง ในการวิจัยนี้ หมายถึง คะแนนที่ได้จากการตอบแบบวัดสัมพันธ์ภาพของบิดาหรือมารดาของเด็กที่เรียนซ้ำ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงผลการใช้แบบฝึกปฏิบัติสัมพันธ์ที่มีต่อบุตรที่เรียนซ้ำ
2. เพื่อเป็นแนวทางในการช่วยเหลือบิดา มารดา ให้เข้าใจในตนเอง และมีการปฏิบัติต่อบุตรในทางที่เหมาะสมต่อไป
3. เพื่อเป็นแนวทางในการนำ แบบฝึกการปฏิบัติสัมพันธ์แบบ โรติก-ท็อกซิก (Tonic-Toxic) ไปใช้ในการศึกษาอื่น ๆ ต่อไป